

FILOLOŠKI IN TEOLOŠKI VIDIK BESEDE PRI PRIMOŽU TRUBARJU (ODLOMEK)

Po Trubarjevi zaslugi se je slovenski protestantizem teološko utemeljeval predvsem na apostolu Pavlu. Raziskovalci Trubarja s teološke strani poudarjajo njegovo pastoralno poslanstvo, in sicer da je bilo zanj prvo pridiganje in šele nato pisanje v slovenskem jeziku. Večkratno branje Trubarjevih besedil, ki so zbrana v delu *Biblia Slavica*, polagoma razkriva, da si je Trubar lajšal izražanje predvsem s kombinacijo. Stare besedne zveze in povedi je ponavljal in jih dopolnjeval z novimi stavčnimi členi. V središču pozornosti prispevka so Trubarjevi zgledi z uporabo leksema *beseda* v njegovih predgovorih k *Pavlovim pismom*, kjer Trubar navdušeno osvetljuje »evangelij« s številnih vidikov. Po Pavlovi zaslugi ali sam od sebe v »timu Euangeliju, Iogerskiemu Vuku« razločuje »shtima inu nauuk«, to je zvočno in sporočilno plast besede.

Primož Trubar, *Biblia Slavica*, beseda, Božja beseda, evangelij

Trubar must be credited for the fact that Slovene Protestantism was theologically based mainly on the apostle Paul. Theology-driven Trubar researchers emphasise in particular his pastoral mission in the sense that his primary goal was preaching and that writing in Slovene came second. Repeated reading of Trubar's texts collected in *Biblia Slavica* gradually reveals that he made it easier for himself to express his ideas by using combinations. He repeated old phrases and statements and complemented them with new sentence parts. In the manner of a Slovene Paul, Trubar enthusiastically sheds light on the »gospel« from numerous angles. Thanks to Paul, or on his own initiative, he differentiates in »timu Euangeliju, Iogerskiemu Vuku« between »shtima inu nauuk« – between the sound and message layers of the word.

Primož Trubar, *Biblia Slavica*, the word, God's word, gospel

1 Uvod

Primož Trubar posreduje Pavlov nauk, naj se oznanjevalci evangelija zavedajo, od kod njihova sposobnost, »de oni take nih daruue inu kunshti, kir modru, lipu, šaštopnu, šmnogeterimi Iefiki od Boshyh inu uifšokih rizhi umeio gouoriti« (*Biblia Slavica* 2006: 170). Štirinajsto poglavje navedenega pisma med drugim hvali in povišuje »ufe shlaht Iefyke«. S številnimi argumenti in prilikami Pavel zatrjuje, pravi Trubar, »de tu S. Pišmu inu ta Euangeli, Se ima šteim šaštopnim sledne **deshele gmain Iefikom**, tedai kadar ty keršzheniki Vcerpui prido, brati, peiti inu pridigati. Sakai kadar še uti Cerkqui le Siefyki inu utim Duhu gouori, tu ie,

fnefastopnimi bešfedami inu fnefnanim ptuim Iefykom koker per Slouencih inu Vogrih Latinski,¹ bere, poie inu pridiguie« (*Biblia Slavica* 2006: 173). Pavel sicer v tem poglavju obravnava t. i. darove jezikov in prerokovanja, vendar Trubar to spretno obide in nerazumljivost takega izražanja predstavi kar z latinščino, ki je bila preprostim vernikom tuja, kakor sam ugotavlja, medtem ko Pavel v resnici razmejuje skrivnostni jezik, ki povezuje posameznika z Bogom, in jezik kot sredstvo komunikacije:

Kdor namreč govori z darom jezika, ne govori ljudem, temveč Bogu. Nihče ga namreč ne razume, ker v Duhu govori o skrivnostih. Kdor pa prerokuje, govori ljudem in jih spodbuja, osrečuje in tolaži. Kdor govori z darom jezika, oblikuje sam sebe, kdor pa prerokuje, gradi Cerkev. Želim, da bi vi vsi govorili z darom jezika, še bolj pa, da bi prerokovali. (1 Kor 14, 2–5.)

»Ob tu taku nefastopnu shabrane pergliha tim pišzhizom, godzom inu trobentariem, kir uenu urei nih štymo uleko, šperšti ne Siefykom te štyme, ne prebiraio, obene prae ueshe oli glašfa ne dado, de nišzhe ne uei kai pišzheio oli godo. Ampay, kadar se uti Cerqui šteim šfastopnim **gmain deshelskim iefykom** bere, poieinu pridiguie, taku od gita ta Cerkou, tu ie, ta Gmaina ušeh Vernih, bo uti Veri poteriena, pobulshana inu potroshtana, Inu ty Neuerniki inu ueliki Greshniki bodo šuarieni inu zhešpryzheni, de kriuu šubper Boga deio, de se pokore inu hpraiu Veri štopio.« (*Biblia Slavica* 2006: 173.)

Primož Trubar je bil kot utemeljitelj slovenskega knjižnega jezika hkrati služabnik Besede: »P/obulshai Bug to nasho Vero, inu se na všim popraulaio, inu gredo naprei po Reguli, tu ie, poprauium Vuku tiga Euangelia, inu kadar tu deimo, taku od dan do dne, **nom Bug shnega volo skušti to šuio Bešfedo se bo rešodeual** inu daial našnane.« (*Biblia Slavica* 2006: 251.)

Članek se teoretično opira na distinkcijo Ferdinanda de Saussura: langue/jezik : parole/govor, pri čemer se tokrat izrecno zadržuje le pri drugem delu znamenite formule »uzusu«, torej rabi oz. individualni izpeljavi pravil.

2 Beseda

Rezultat smiselno artikuliranih glasov z razločevalno vrednostjo, to je fonemov, je beseda.

Med zbranimi prvi primer zastavlja uganko, ali gre za besedo v filološkem ali teološkem pomenu: »Inu de se šo všem nashim dianem pruti Bogu, pruti Ludem, šnashim Lebnom inu Shiuotom ponouimo, **po Boshy voli, shegi inu Bešfedi**, dershimo inu shiuimo.« (*Biblia Slavica* 2006: 260.) Božja volja je znamenje presežnih zakonitosti, šega označuje človeška utečena pravila. Ali je pravilno sklepa-

¹ Poleg omenjenih treh jezikov Trubar omenja še dva: »Ta bešfeda, Anatema, ie Gershka, pomeni, bodi preklet, Maranata, ie Syriska, pomeni Gošpud pride, tu ie, kadar Crištus pride na šodni dan, ga bo ferdamnal.« (*Biblia Slavica* 2006: 178.)

nje, da glede na kontekst »beseda« tu pomeni pravzaprav zapoved? Ko bi ne bila zapisana z veliko začetnico! S teološkega vidika tedaj meri na Jezusa Kristusa. Vendar se zdi, da je prva trditev ustrezna, ker so tokrat z veliko začetnico pisane tudi nekatere druge besede: »pruti Ludem, snashim Lebnom inu Shiuotom«. Te se zanesljivo navezujejo zgolj na tosvetnega človeka.

Trubarjev zgled z uporabo leksema *beseda* v njegovih predgovorih k Pavlovim pismom se nadaljuje z minus postopkom. Najprej je na vrsti odlomek, v čigar sobesedilu se pojavi beseda v hierarhičnem zaporedju: *ideja* → *pesem* → *beseda* → *dejanje*. Prva je na ravni zamisli, v duhu, drugo bi lahko pripisali čustveni ravni, beseda je že razumska artikulacija človekove notranjosti in končno dejanje, ki je nekakšna materializacija prvih treh omenjenih človekovih ravni. Navdušeni pridigar s posredovanjem apostola Pavla slovenskim bralcem Svetega pisma naroča, »de imajo steimi shibkimi poterplene imeiti« in »nikogar ne sydio ne spytiem, **ne sbefsedo**, ne fdianem, uti Veri ne smotimo, ne sblasanimo, inu utu zbiulane [cviblanje, omahovanje] ne perprauimo. Sakai taku zbiuane inu sblasnene, uame is tiga zhloueka serza strah Boshy inu to Vero, de sa Buga uezh ne rodi, inu na nega ne klizhe unadlugah« (*Biblia Slavica* 2006: 140–141).

V drugem primeru pa Trubar »besedo« navezuje na »misel« in s tem hote ali nehote med njima vzpostavlja živ stik tudi glede na logično zaporedje med njima: »Sa teim Timoteia inu vse Pridigarie opomina, de **se smiselio, sbefsedo** inu slebno brumsku dershe, veden bero, steim darum kir so od Buga prieli, prou okuli hodio, de shnim te Ludi na prauo Vero obrazhaio.« (*Biblia Slavica* 2006: 283.)

»Starishi, de slepimi beffedami inu soblubami nih Otroke na dobru vishαιο. Hlapci, de flushio inu delaio, koker de bi samimu Bogu delali inu flushili. Gofpudie, de Hlapcem tudi prou deio, **dobro beffedo vofzhio**. Sakai pred Bugom Hlapez tulikain koker Gofpud vela.« (*Biblia Slavica* 2006: 260.) V tukajšnjem sobesedilu Trubar »besede« ne rabi dobesedno, temveč v smislu etike: kristjan naj nikogar ne obsoja. Zato je primerna ednina, kar se vidi tudi iz poduka, naj bo gospodar dobrohoten do podrejenih.

Odtlej se »beseda« pomnoži. Prvi primer se nanaša na konkretno svetopisemsko predlogo – Ta **beffeda**, Anatema, ie Gershka, pomeni, bodi preklet, Maranata, ie Syriska, pomeni Gofpud pride, tu ie, kadar Cristus pride na sodni dan, ga bo ferdamnal (*Biblia Slavica* 2006: 178). »S Paula inu S. Iansha 1. Joh. 2 **beffede**,² se imαιο dobru samerkati.« (*Biblia Slavica* 2006: 280.) – medtem ko sledijo pomenu abstrakcije in povzetek izrečenega. Ni dvoma, da so »besede« – v povzemajočem pomenu – v družbi z množinskim kazalnim zaimkom v naslednji povedi:

»Potle [Pavel] suari te Neuernike inu Epicurarie, kir zbiulaio inu ne Veruio, de bi nas Cristus s shnega Smertio bil odreshil od Hudizha, inu od Pekla, inu shnega Goriu/tanenem brumne inu suete sturil, kir taku shpotom gouore, Du uei Ie li

²Primož Trubar očitno že pozna nekakšno označevanje poglavij v Svetem pismu. O Kristusu kot človekovem zagovorniku pri Bogu prim. 1 Jn, 2.

Cristus unebefih? Ie li upekli bil? **S takimi bešfedami** is Boshyga Synu, nega Martre inu Goriuſtanena ſhpot delaio.« (*Biblia Slavica* 2006: 135.)

Dolgeletni raziskovalci Trubarjevega jezika imajo nedvomno zanesljiv odgovor na vprašanje, ali je pravilen današnji jezikovni čut, da je levi prilastek pri »besedi« res kazalni zaimek. Ali ni morda določni člen, katerega pa današnji uporabnik slovenščine ne zaznava več. Da je premislek o alternaciji med ne/določnim členom in nedoločnim zaimkom v slovenščini iz Trubarjevega časa smiseln, dokazujejo naslednji primeri:

S temi bešfedami, kir (Pavel) prau, Ne puštite timu Grehu utim uashim teleſſu regirati, &c. daie naſnane, De tudi utih Suetnikih ſo Grehi, neſaſtop, hude inu neſpodbodne ſhele inu misli tei Boshy Poſtaui ſubper. (*Biblia Slavica* 2006: 127.)

Troſhta te kershzenike, De aku glih oni utim iſkaſhenim meſſu ne mogo cilu biti pres grehou, Inu te Boshye ſapuudi derſhati popolnoma, [...] ne bodo iſgubljeni. Sakai Criſtus ie te naſhe grehe, ſkuſi ta ſui Greh, tu ie Suem Offrom na Cryſhu [...] tih Vernih Grehe ſaterl inu pogubil. (*Biblia Slavica* 2006: 130.) De ty, kir ſo od Buga uti uezhnuſti ſkuſi ta Euangeli poklizani, inu prauizhni, tar zhiſti ſturieni ſkuſi to Vero, Ty iſti moraio tudi Criſtuſom red terpeti na tim Sueitu. **Vletih puſlednih bešfedah** imaio ty Verni unih nadlugah en uelik terde Troſht. (*Biblia Slavica* 2006: 131.)

S. Paul zheſtu **te ene bešede** vnega piſmu, delezh narafen ſtaui, de ſe zhaſi teſhku kai prau iſtopi, obtu vletim Deilu, kir ga hozhe prou iſtopyti, mora **te ſredne bešfede**. ſteimi peruimi ſloſhiti. (*Biblia Slavica* 2006: 231.)

»Sredne bešede« v zadnjem primeru niso kakovostna, temveč zgolj prostorska kategorija. Še bolj kot za slovnična vprašanja je tretji primer pomemben vsebinsko, saj Trubar ocenjuje Pavlov jezikovni stil oz. skladnjo oz. kompozicijo.

Sorazmerno pogosto se pojavi sledeča besedna zveza v prislovnem pomenu: na kratko. Tu so bešede v množini miſljene konkretno:

Na konzu **s kratkimi bešfedami** cilu lipu nim proſi od te S. Troyce, ufe tu kar ie nim potreba htimu Iſuelizhanu. (*Biblia Slavica* 2006: 198.)

V tim. V. Capituli odſpreda ta nega Vuk vuſ **vkratke bešfede** poſtaui, Inu opomina vſe Verne, de vti Frayngi, vkatero ie nee Ieſus poſtauil, oſtano. (*Biblia Slavica* 2006: 200.)

Paul lipu ta celi Kerſzhanski Nauuk, to celo prauo Pokuro, **skratkimi bešfedami** ſapopade, kir pravi: De ſmo vſi Greſhniki, Boshymu ſerdu, tei vezhni Smerti od materniga teleſſa poduerſheni. (*Biblia Slavica* 2006: 231.)

Iz navedkov se vidi, da je Trubar imel svoj osebni stil, saj se nekatere besedne zveze ponavljajo. Naslednji povedi sta primer njegove želje, da bi svoje rojake opogumil za branje Pavlovega pisanja, ker da je dostopno, razumljivo:

Na konzu **skratkimi inu iſtopnimi bešfedami** Pridigue, od uſiga Criſtuſeuiga oprauila, Sakai ie on umerl inu Goriuſtal, Kai ie nom ſteim Dobriga ſturil inu dobil. (*Biblia Slavica* 2006: 124.)

Sa teim skratkimi faſtopnimi beſfedami, vus, ta celi Euangeli ſapopade, kai ie Criſtus shnega prihodom na ta Sueit vſem Ludem dobriga ſturil. **Te beſfede** vſaki Zhlouik vſerce ſapishi inu na nee ſmisli, inu verni, kadar bo merl. (*Biblia Slavica* 2006: 279.)

Primož Trubar ſe posebej prirčno okarakterizira Pavlovo pismo Filemonu, kar si apostol narodov zasluži seveda na račun osebnega naslovnika. Njemu namenjene besede so razumljive, goreče, ljubeznive: »Kar potle gouori inu piſhe, ſo ſgul **faſtopne, gorezhe, lubefniue Beſfede**. Is tih ſe imamo vuzhiti, nashiga Blishniga, ſufeb te prae pokurne Kerſzhenike, is ſerza lubiti, nim vſo dobruto iskaſati.« (*Biblia Slavica* 2006: 301–302.)

Druga Trubarjeva karakteristična besedna zveza so »lepe besede«. Z njimi Pavel »podučuje in vabi«, »prosi in opominja«:

Vely, de tih slabih kerszhenikou pomancane, grehe inu tadle imamo preterpeti, nekar ſdaici, koker ta Fariſeus Luc. 18 nih Ferdamnati, temuzh **ſlepimi beſfedami** poduuzhiti inu uabiti ſpet hti Pokuri inu h prai terdni Veri. (*Biblia Slavica* 2006: 142.)

Obtu tukai S. Paul, koker en Sel inu Slushabnik Criſtuſou, 2. Cor. 5. na Criſtuſeuim Meiſtu, vſe Kerſzhenike, ſufeb te Pridigarie, **ſlepimi beſfedami** proſi, inu opomina, de oni Myr, periaſen, vmei ſebo dershe inu ohranio. (*Biblia Slavica* 2006: 248.)

Ob tej besedni zvezi se Trubar sprosti ali ob njo postavi nov samostalnik (seveda v množini), ki meri na izpolnitev besede, torej uresničitev v dejanju: »Starishi, de **ſlepimi beſfedami inu ſoblubami** nih Otroke na dobru vishαιο. Hlapci, de ſlushio inu delaio, koker de bi ſamimu Bogu delali inu ſlushili. Goſpudie, de Hlapcem tudi prou deio, dobro beſfedo voſzhio. Sakai pred Bugom Hlapez tulikain koker Goſpud vela.« (*Biblia Slavica* 2006: 260.)

Enkrat je ustaljena besedna zveza količinsko okrepljena: »Vezh **ſdoſtimi lepimi Beſfedami**, inu Scriſtuſeuim Exemplom vſe Verne vuzhi, de ſe brumsku, poshtenu, pohleunu, lubefniuu, terpeshliuu pruti vſem ludem, dershe. Sakai skuſi take rizhy, skuſi lubefan ſe ſpoſnaio ty prai Kerſzheniki.« (*Biblia Slavica* 2006: 260.) Drugič je prvotnemu pridevniku dodan kakovostni: »Vely inu viſfoku opomina, de ſe varuio ped Aydouskimi inu Iudouskimi, modrimi, tei zhloueski norſki pameti, perietnimi Nauki, inu falsh Vuzheniki, kir te Verne **skunshtnimi, lepimi beſfedami**, od te Vere na Criſtuſa, de on ſam, obena druga rezh, nas iſuelyzha, odpelaio.« (*Biblia Slavica* 2006: 258.) Toda najbolj se prepusti temperamentu na začetku lastnega podviga, saj kakovostni pridevniki kar vrejo iz njega. Na enem mestu se jih pojavi osem, od tega pridevnik »lepi« tako rekoč služi za okvir, saj je prvi in predzadni, drugič v pomenu stopnjevanja: »Inu mi ne ſmo vietimu nashimu obrazhanu, oli Tolmazheuanu **lepih, glatkih, viſfokih, kunſtnih, nouih oli nefnanih beſfed** iskali, Temuzh te gmainske Crainske **preproſte beſfede**, kateri uſaki dobri preproſti sloueniz lahku more ſaſtopiti: Sakai ta muzh ſuetiga Euangelia

inu nashe Isuelizhane, ne *stoy* **vlepih ofertnih beſſedah**, Temuzh vtim duhei vti riſnici vti prau i veri inu venim ſuetim kershanskim lebnu.« (*Biblia Slavica* 2006: 7.)

Na podlagi Pavlovega pisma Trubar le Korinčane opredeli »z ofertnimi in sladkimi besedami«, ki so drugič še dodatno okrepljene. Iz tega se dá sklepati, da Trubar ni ocenjeval Pavlovih pisem mehanično, temveč se je ob njih doživljajsko razvnel:

Oli ty eni Corintary, inu nervezh lety, kir ſo ſe ſa vuzhene, kunshtne inu modre, dershali, inu kir ſo vmeili veliku klafati, **ſoffertnimi inu slatkimi beſſedami** od zhudnih, viſſokih skriunih rizhi doſti gouoriti inu dishputirati. (*Biblia Slavica* 2006: 151–152.)

Leta Lyst ima 16 Capitolou. [...] Per tim tudi nee ſuari, kir ſo ſe tim Samohualce shnih **offertnimi viſſokimi inu slatkimi beſſedami** od tiga prauiga vuka puſtili odpelati. (*Biblia Slavica* 2006: 152.)

Trubarjevo navdušenje nad Pavlom se večja, kar se vidi iz upoštevanega pridevnika in pri samostalniku dodanega člena, tako da nastane binom. Dodani samostalnik ne ostaja zgolj v okviru kategorije jezika, saj pomensko prestopi v (prvotno) besedno umetnost, saj je žanrsko opredeljen: »**Smozhnemi beſſedami inu perglihami**, koker odſpreda utim. 8. Captuli, opomina uſe kerſzhenike, de ſe uariuo pred Malikouanem, per Malykih pag oli Malykkouanu.« (*Biblia Slavica* 2006: 167.) Kljub dviganju napetosti se vse to dogaja še v antropološkem okviru, medtem ko v naslednjem odlomku »tolažljive, upajoče besede« prestopijo na področje teološke interpretacije, ki je v zadnjem primeru brezprizivna: »[...] oben zhlouik, kokerkuli moder, uuzhen, inu kunsthen, ne premore vſeh Boshyh rizhi inu rounane isgruntati. Obt u imamo le **nega refodiueni beſſedi** uerouati, de hozhe uſe ludi, kir deio pokuro, inu Vnega Synu Veruio, inu kir bodo nemu pokorni, Isuelizhati.« (*Biblia Slavica* 2006: 136.)

Sakai oni ſo na tim ſueitu eni boſi shibki ſauershene Ludi. Oli oni ſo pag is notraunih ſerzu bogati, Sakai oni imaio uſebi ta prau i nebeski Shazh, tu ie, ta Euāgeli inu to prauo Vero, vtim imaio uſe tu kar potrubio htimu uezhnimu lebnu. Inu naiſi ſo na tim ſueitu vſem shlaht reuom inu neſrezhom ueden inu pouſod do ſmerti poduersheni, Taku uſai is tihſtih Bug, koker ſuinu ſynuui Ieſuſu pomaga, Inu tu nih kratku terplene tiga ſuita, ſteim nebeskim neiſrezhenim ueznim ueſſelim obilnu Lona. **Te troshtliue beſſede** uletim deilu ſe imaio od uſakiga kerſzhenika dobru ſamerkati, de ſe shnimi uſui nadlugi inu na ſmerti bo mogel troshtati, Amen. (*Biblia Slavica* 2006: 185.)

Satu Bog zheſtu oftru ſapoueda, de ſe knega beſſedam, ſapuuidom, prepuuidom inu poſtauom **niſhter ſe ne ima oduſeti, perloſhiti, premeniti oli preoberniti**, koker ſo ty Papeshi ſto Masho, Skerſtom, Smolituo, inu ſdrugimi Boshymi slushbami ſturili. (*Biblia Slavica* 2006: 316.)

3 Božja beseda

Božja beseda je po Trubarju vsekakor zapisana že v Svetem pismu stare zaveze in kakor jo posreduje apostol Pavel. Le-ta zagotavlja, da je še tako iskreno in pobožno izražanje vere mimo Svetega pisma škodljivo. Kdor malikuje, si ne zasluži nebes. Zato vernikom naroča, naj živijo po Božji besedi in se je drže tudi za ceno preganjanja. Njeni pripadniki sestavljajo občestvo: »Ta Cerkou, tu ie, ta praua Gmaina Boshya, drugi nekar, samuzh gdi se ta Boshye rifs niza, tu ie, ta S. Euangeli zhi/tu pridiguie, inu se **po Boshy beffedi** slushi Bogu.« (*Biblia Slavica* 2006: 282.) Božji besedi ni enaka nobena človeška modrost. Ko bi ne bili tako zagledani vanjo, bi Pavel Korinčane marsikaj lahko naučil.

Vsak naj ostane v stanu in poklicu, kakor je bil, preden se je seznanil z njo, saj pokorščina zahteva, da ni raz-uzda-n (= »drži na uzdi« svoje telo). Trubar dvakrat hitro eden za drugim v Pavlovem imenu zagotavlja, da je njegov nauk zanesljiv in resničen.

Vely, uuzhi inu mozhnu opomina ufe kerszhenike, de oni to nih Frayngo inu ueliko Gnado Boshyo, kir so od ufeh Grehou, od te Prekletue te Postaue od uezhniga Boshyga serda, od uezhne smerti, Hudizha inu Pekla resheni, Inu Prauizhni, Bogu lubi, Otroci inu Erbizhi tiga uezhniga lebna sturieni, naprei prou **po Boshy uoli nega beffedi**, nuzαιο dershe inu ohrane. (*Biblia Slavica* 2006: 212.)

Sakai sam Bug, ty Preroki inu Iogry, ufe te Boshye slushbe, kir se **pres Boshye beffede** inu nega ukafane sture, (nai si te ifte ty preprosti andohtliui Ludi sdozbrim sercem inu Sdobro maningo, Bogu oli diuici Marij oli tim Suetnikom iskashuio.) imenuio Malykkouane. (*Biblia Slavica* 2006: 167.)

De oben zhlouk kir Malikuie, tu ie, kir **Bogu ponega beffedi** ne slushi, inu te garde smertne grehe dopernasha, unebeffa ne pride. (*Biblia Slavica* 2006: 160.)

Opomina de spametio inu smodrustio, ty verni, **po beffedi Boshy** nih rizhy, pelaio inu dershe, inu de ta zhasnih lebna dobru naloshe. (*Biblia Slavica* 2006: 238.)

Da je Primož Trubar že zaznaval stilistično vrednost jezikovnih sredstev, dokazuje metafora »duhovski meč« za Božjo besedo ter izmenjava samostalnika in pridevnika v naslednjih dveh primerih:

K shestimu de imamo ta Duhouski Mezh, tu ie, **to Beffedo inu Oblubo Boshyo**, na katero se imamo sanesti, inu vsimu, kar nom ta Hudyzh, ta Sueit, nasha pamet, **tei Boshy Beffedi subper** dershi, subperstati inu odegnati. (*Biblia Slavica* 2006: 240.)

Ludy temuzh iz velikih Greshnikou, kir **Boga** ne snaio, po nim, inu po **nega Beffedi** oli voli, neuprashaio. [...] inu od tih velikih Peen inu shtraifing, katere so zhes te Deshele inu Meista prishle, sa volo kir so **to beffedo Boshyo**, sa shpot imeili, samezhouali inu ny nepokorni bili. (*Biblia Slavica* 2006: 243.)

V prvem primeru gre za kontrastno stavčno zgradbo v eni in isti povedi, kar jo dela melodično živahno. To ni nič nenavadnega, če se domislimo, da je bil Trubar

tudi pevec (kantor) in ustvarjalec ter skladatelj umetnih protestantskih pesmi. V drugem primeru sta obe različici bolj vsaksebi, vendar ne toliko, da bi bila njuna ontonimnost brezpredmetna, saj se obakrat govori o zasmehovanju presežnosti.

Razen stilističnega učinka, da je »beseda Božja« melodično slovesnejša, drugega učinka omenjene besedne zveze ni opaziti. Retorična moč je še večja, kadar je v skladu s členitvijo po aktualnosti na sintaktično poudarjenem mestu, na koncu:

Per timu uely ušem Vuzhenikom, de oni na tak nega Grunt, tu ie, na ta ri/nizhni Boshy Vuk, Slatu, Srebru inu Shlahntu kamine kladeio, tu ie, de prou po uoli inu **befšedi Boshy** od Crištuša uuzhe. (*Biblia Slavica* 2006: 156.)

Opomina de špametio inu šmodruštio, ty verni, **po befšedi Boshy** nih rizhy, pelaio inu dershe, inu de ta zhasnih lebna dobru naloshe. (*Biblia Slavica* 2006: 238.)

Opomina de špametio inu šmodruštio, ty verni, **po befšedi Boshy** nih rizhy, pelaio inu dershe, inu de ta zhasnih lebna dobru naloshe. (*Biblia Slavica* 2006: 238.) [...]d/e nishter ne šazhnemo, ne deimo, šamuzh tu, kar ta Euangeli kashe inu vely, inu de še tiga Euangelia ne šramuiemo, temuzh od nega všem Ludem prauimo, inu ga poušod rešteguiemo. (*Biblia Slavica* 2006: 240.) Prim. še *Biblia Slavica* 2006: 226, 229, 265, 291.

V uvodu k Pavlovim pismom Efežanom, Filipljanom, Kološanom, Tesaloničanom, Timoteju, Titu in Filemonu se Primož Trubar obrne k »VSEM CRAINZOM INV SLOVENOM«, naj sami presodijo, kdo, »mi Luterski oli ty Papeshniki«, je kriv za to, »de so šadashni Ludie tako hudi, nešueišti, de ie poušod tulikain reu inu nadlug, inu de Turk taku premaga« in katera vera je prava: »Inu aku hozhte veiditi po rišnici inu po **Boshy Befšedi** šodyti, katera ie ta praua štara, inu katera ie ta noua, falsh, Anticrištoua Vera.« (*Biblia Slavica* 2006: 220.) Pomenljivo je, da tudi tu Trubar uporabi veliko začetnico, kar pač meri na osebo Jezusa Kristusa. Tako se zgodi tudi v drugem primeru, le da je razmerje med prvo in drugo Božjo osebo stavčno razvezano. S tem se ta razdelek vrača na izhodišče: »Pobulshai Bug to nasho Vero, inu še na všim popraulaio, inu gredo naprei po Reguli, tu ie, po prauim Vuku tiga Euangelia, inu kadar tu deimo, taku od dan do dne, nom **Bug shnega volo skufi to fuio Befšedo** še bo rešodeual inu daial našnane.« (*Biblia Slavica* 2006: 251.) Za Trubarja protestanta je presenetljivo, da se, čeprav prek Pavla, upa govoriti o svetnikih, ki jih sicer njegova veroizpoved ne priznava.

Vrhunec doseže ta proces ubesedovanja, ko Beseda pridobi slovnično obrazilo za moški spol in se njena enkratnost oz. edinstvenost poosebi v lastnem imenu Jezusa Kristusa: »Vi šte lubi inu perietni Bogu, šabšton, ša volo Iešuša nashiga nashiga Odreshenika, Oduetnika inu **Befšednika**.« (*Biblia Slavica* 2006: 115.) Čez šest let se razlaga ponovi z uporabo istih besed, le z nekoliko drugačno stavčno strukturo: »S Paula inu S. Iansha 1.Joh. 2 befšede, še ima to dobru šamerkati, kir obba prauita, de le eniga šamiga Srednika, špraulauza, Oudetnika inu **Befšednika** per Bugi Vnebeših imamo, kateri ie Crištul Iešus.« (*Biblia Slavica* 2006: 280.) Kadar Primož

Trubar želi posebej podčrtati Pavlovo teologijo, pokliče na pomoč evangelista Janeza, kakor je bil storil v tem primeru.

4 Evangelij

V 16. stol. nastale nove krščanske veroizpovedi, katere nosilci se imenujejo tudi evangeličani, je evangelij ključna beseda. Ob njej se Trubar skoraj popolnoma giblje v območju teologije in pastorage. Le izjemoma ga zanese v zgodovino: »[...] vta Rym, prauio eni, so pernesli ta **Euangelium**, Narciscus, Andronicus, Iunias, Rom. 16. Eni prauio, de ty Iudi, kir so na Vinkushtni dan per perui S. Petra pridigi bili, so nerpoprei ta **Euangeli** Vrym pernesli. Ty eni pag prauio S. Peter ie nerpoprei Vrymita **Euangeli** pridigal. Timu **Euangeliu** so ty eni Rymski ludi inu Aydi prou inu terdnu Verouali, Katerih Vero S. Paul sam vletim lyfti, vtim sazhetku inu na konzu, sylnu huali.« (*Biblia Slavica* 2006: 109.) Na drugi strani trezno razmejuje družbeno in osebno vlogo evangelija: »Sakai ta **Euangeli**, tih dobrih, poshtenih inu nuznih Deshelskih praud, nauad, postau, slushbi inu oblafti, ne premenuie inu ne preftaule, temuzh le ta serza.« (*Biblia Slavica* 2006: 162.)

Kakor da je slovenski Pavel, Trubar navdušeno osvetljuje »evangelij« s številnih vidikov. Po Pavlovi zaslugi ali sam od sebe v »**timu Euangeliu, logerskiemu Vuku**« (*Biblia Slavica* 2006: 190) razločuje »**shtima inu nauuk**« (*Biblia Slavica* 2006: 224), to je zvočno in sporočilno plast, vendar se docela posveti drugi: Ne izpolnjevanje starozavezne Mojzesove postave, temveč vera v Jezusa Kristusa in njegov evangelij naredi vernike za »Božje dediče«. Pavel je dobil to poslanstvo od samega Jezusa, zato je v svojem delovanju tako neustrašen. »Prau, koku ie is farišeiske Iudouske Vere na kerszhansko preobernen, Inu **sakai se ima nega Euangeliu Verouati**, Satu kir ga ie od samiga Iesufa, nekar od ludi pryel, Obt **ta nega Euangeli ie ta prau, risnizhni inu Boshy Vuk**.« (*Biblia Slavica* 2006: 204.)

Trubar v skladu s Pavlovim naukom in hkrati s težnjami novonastajajoče veroizpovedi na več mestih razmejuje starozavezno postavo od novozaveznega evangelija. Imena kot Mojzes, Ezav, David zagotavljajo, da Stara zaveza ni docela izločena iz Trubarjevega obzorja, kakor – nasprotno – njihov rod kljub grožnji, da to zanje ni dobro, večinoma odklanja nauk Jezusa Kristusa. Toda ne le judje, enako zgrešeno ravnajo vsi, ki so zoper evangelij. Njegovo razodetje in zasluženje je za človeka največji blagoslov in dar (milost). Resnično modri se oprimejo njegovega nauka: »Sakai Sapuudi sfreda inu konez ie ta lubefan.« Trubar s Pavlovim posredovanjem »**o/pomina de terdnu ueruiemo timu Euangeliu**« (*Biblia Slavica* 2006: 139).

V razlagi, zakaj se ljudje odvrčajo od evangelija, Trubar seveda ostaja na svetopisemskih tleh, toda ne sledi tako strogo Pavlu (2 Kor 4), kakor ponavadi, temveč so njegove izjave bolj splošne:

Kadar **ta Euangeli**, ie ena taka sylna Boshya rezh, Sakai tedai nemu ufi ludie ne Veruio? Sai ga ta uegshi deil souurashi . Natu knim prau, Bug, ne **Euangeli** ne so na

tim dolshni, Sakai Bug ie rekal tei Luzhi is te temme fuetititi, tu ie, **ta Euangeli** ozhitu, glosnu, poufod, ufem ludem, safopnu pridigati, kir nemu pag ufi ne Veruio? Vtim ie ta Sludi krii ta te ludi **od tiga Euangelia**, od prauē Vere Viesufa, na druge rizhi, na Malikouane, na blagu inu lushte tiga fuita uabi inu odpelaua. (*Biblia Slavica* 2006: 185.)

Za razloček od prvega, po izražanju suhoparnega dela se še na isti strani v nadaljevanju, sicer ne mimo Pavla, pesniško razmahne:

Perglihue te Pridigarie inu ufe Verne hti Perfity oli htimu Illu. Sakai oni so na tim fueitu eni bofi shibki fauersheni Ludi. Oli oni so pag is notraunih ferzu bogati, Sakai oni imaiō ufebi ta prauī nebeski Shazh, tu ie, **ta Euāgeli** inu to prauo Vero, vtim imaiō ufe tu kar potrubuio htimu uezhnimu lebnu. Inu naiſi so na tim fueitu vsem shlah̄t reuom inu nefrezhom ueden inu poufod do smerti poduersheni, Taku uſai is tih iſtih Bug, koker ſuinu ſynui Ieſufu pomaga, Inu tu nih kratku terplene tiga ſuita, ſteim nebeskim neiſrezhenim ueznim ueſſelim obilnu Lona. (*Biblia Slavica* 2006: 185.)

Trubar prek Pavlovih zgledov nagovarja bralce kot misijonar, naj ravnajo v skladu z evangelijem in ga širijo okrog sebe. Uporaba 1. osebe množine daje večjo toplino.

[...] le skuſi to Vero Viesufa nekar skuſi to Poſtauo bomo brumni pred Bugom inu iſuelizhani. [...] **Te Poſtaue** Srednik, tu ie, ta kir ie no od Angelou pryel, inu tim ludem dal, prauil inu islagal, ie bil Moifes, **Tiga Euangelia** Srednik ie Criſtus Syn Boshy. Obtū **ta Euangeli** ie bulshi uegshi inu pridniſhi, Sakai **ta Euangeli** nas ſturi de ſmo Otroci inu Erbiſhi Boshy. (*Biblia Slavica* 2006: 204.³)

Paulus uletim Capituli inu drugdi zheſtu, **to Moifeſeuo Poſtauo, te X. ſapuudi, delezh naraſen lozhi od tiga Euangelia**. [...] **Skuſi letako Euangelisko ueſflo Pridigo**, Sledni zhluuik, kir ni Veruie, dobi ſdaici. S. Duha, enu ueſſelu serce, dobro ueiſt, enu terdnu ſeupane pruti Bogu, de ga ne ſapuſti uobeni nadlugi, na ſmerti tudi nekar. (*Biblia Slavica* 2006: 183.)

Sice kateri na Criſtuſa ne Veruie, ta iſti nigdar ne moli prou, ne ſmei shnega Molytuo ſtopiti pred to Boshyo Maieſteto, ne ſmei iz ſerza inu ſprauo Vero pruti Bogu rezhi, Ti ſi mui lubi Ozha, Se ga boy inu beſhi pred nim [...] Hzhetertimu, **De skuſi leta Nauuk to Poſtauo od Euangelia lozhimo**. (*Biblia Slavica* 2006: 203.)

Odgouiri tim Neuiernikom inu neſaſtopnim, kir **ſubper ta Euāgeliski Vuk** taku gouore. (*Biblia Slavica* 2006: 127.) Prim. ſe *Biblia Slavica* 2006: 131, 240.

Trubar se ne boji zoperstaviti svetnim veljakom različnih vrst. Še manj je obziren do odkritih nasprotnikov njegovega nauka, posebno »do bosih coklastih obratih golih butic« ne. Zato ga še toliko bolj veseli, da se čisti »sveti evangelij« širi predvsem s pridigo, to je z naravnim tipom komunikacije. Šele čez šest let ji doda tudi tehnični tip komunikacije (Stanonik 2004), torej v grafični obliki:

³ Svetiga pavla lyst pissan htim Galatariem skratkimi ſaſtopnimi Iſlagami.

Per tim prau, De ta ner uegshi bulshi Modroft, kir zhloueka isuelizha, se nauuzhi **is tiga Euangelia**, od katere modrufi, ty Viudi, Velaki, Doctary, Modri tiga fuita, od fami febe, **pres pridige tiga Euangelia, nishter ne ueido in učne faftopio**. (*Biblia Slavica* 2006: 155.)

Obtu tak uelik shaz Boshy, **to Pridigo tiga Euangelia**, skatero nas Bug k febi uta nebefsa uabi, imamo fuefeliem inu hualeshnu gori ufeti po ni to nasho Vero inu fstan pelati, Amen. (*Biblia Slavica* 2006: 187.)

Sice en zhlovak, koker kuli brumen oli veliku slushi Bogu, pres te Vere Vieufu, nei nigdar vfui vyfti cilu faguishan, ima li rifnizhnu odpufzhane vfeh grehou. Mi vidimo inu slishimo koku grofouitu ty Hynauci, ty eni Menihi inu Nune, taku dobru koker ty Neuerni inu Nepokurni, se te Smerti boye, inu neradi inu teshku vmerio. Ampag kadar en zhlovak **is tiga Euangelia** slishi inu Veruie, De Bug nemu vse Grehe is Gnade fa volo Suiga Synu, hozhe od pufiti, fa Synu gori vfeti, Ta ifti ima pokoi vfui vyfti, se troshta od Buga guishne pomozhi, Inu ima is notra vfuium fercei Myr Sbugom, Ro.4.5.8. (*Biblia Slavica* 2006: 203.)

Saftopnu od fadashnih ludi, Shcoffou, Farieu, Menihou, fuef eb od tih boših zoklafih obriuenih golih Batyz, kir fo polni hynaufzhine inu vse lotrye, prerokuie, inu nih hynaufzhina, lotrya, golufia, se fdai tudi, huala Bogu, **skufi to zhyfto pridigo inu pifmu S. Euangelia**, koker tukai S. Paul prau, poufod daie nafnane in urefodiuena. (*Biblia Slavica* 2006: 292.)

Resnici na ljubo ni prezreti nevarnost za »En drugi Euangeli«, kar je seveda le metafora v pomenu zavajanja: »Ta ifti Bogu subper, kriuu inu Malikousku, veruie inu slushi Bogu, Obt u S. Paul pishe, Aku en Angel is nebes bo en drugi Euangeli **pridigal**, Taku imamo knemu rezhi, bodi preklet ftuem vukum, ftuio vero inu fboshymi slushbami, Sakai Criftus bo vse ludi po nega Euangeliu, inu nekar koker vfaki veruie, fodil.« (*Biblia Slavica* 2006: 316.)

5 Neprava beseda

Primož Trubar želi poudariti neprimerne besede pri svojem nauku z ustreznimi besednimi vrstami, glagoli in samostalniki. Kaj je mišljeno z naslovom tega razdelka, nakazuje že Trubarjevo svarilo, »de se oben Zhlovak nema **fprafnimi Beffedami** pufyti fapelati« (*Biblia Slavica* 2006: 228). Poleg grehov, »koker fo vfa shlaht nezhistoft, lakomnost« so naštete med njimi tudi »**garde inu norske bef fede, vnuznu klaffane**« (*Biblia Slavica* 2006: 228). Glagol »klafati« nima enoznačnega pomena. Ne navezuje se samo na mitološki, tj. predkrščanski kulturni krog, ampak tudi na krščanskega, kakršnega Trubar odklanja, ker da ne vsebuje Svetega Duha. Pomen besede se znižuje vse do neodgovornega posredovanja verskih resnic in pretiravanja o pomembnosti ljudskih pobožnosti in strašenju s sodnim dnem. Še in še svari pred besedičenjem:

Oli ty eni Corintary, inu nervezh lety, kir so se fa vuzhene, kunshtne inu modre, derskali, inu kir so vmeili veliku **klafati, foffertnimi inu slatkimi beffedami** od zhudnih, vissokih skriunih rizhi dosti gouriti inu dishputirati. (*Biblia Slavica* 2006: 151–152.)

Na konzu uely ufem kerszhenikom se uarouati pred falsh Hynauskimi Vuzheniki, kir te ludi od te prae Vere Viefusa, na te Moisefeue inu zhloueske Postae napelauaio. **Veliku klaffaio** od Boshyh slushbi, oli oni sami obene prae Verne slushbe ne dopernefso, Hote od ludi imeite de bi kmashom hodili, Mashe naiemali, offrouali, prasnouali, Rumali, Cerque fydali, Suezhe shgali, Srcryshi okuli hodyli, Suetnikom slushili, sa mertue Mashe brali, Vigilie plazhouali. Inu per tim nishter ne uuzhe od Cristusa inu od nega odprauila, od Vere Vnega, od Boshyga strahu, od lubefni pruti Bogu inu pruti blishnimu, Doffet Sapuudi inu tiga Euangelia prou ne islagaio, Tih S. Sarcamentou prou ne dile, nih Stanu inu lebna ne dershe inu ne pelaio po Boshy beffede, Temuzh u/i sromoti, nezhi/tof/iti, uf mertnih Grehih prebiuaio. (*Biblia slavica* 2006: 214.)

Vissoku per Sodnim dneui, inu per tim kir bomo na Sodni dan vkupe sbrani, opomina, de od prae misli inu Vere ne odstoppio, **de v faksim klafaryu** inu pyfmu od Sodniga dne, koker de bi ta isti shes enu oli duei, leitu imel pryti, ne veruio. (*Biblia Slavica* 2006: 273.)

Njegov rezultat so (prazne) marnje in »bafne« (= pravljice), z eno besedo, čenče:

[...] potle pritij shnega prihodom offertnim Vuzhenikom, kir so **le marine iskladali klafali inu bafne prauli** na pridigi inu nishter prou nuzniga inu is serza uuzhili, de bi ludie od nih uuka brumnishi ratali, Sakai per prauu Euangeliski pridigi ie ufelei S. Duh, ta isti tih fuetih Poslushauceu serza naklana, de taki Pridigi Veruio, pokuro deio, lubio fuiga blishniga, inu se so ufem dershe po Boshy beffedi. (*Biblia Slavica* 2006: 158.)

Per tim vely, de se varuio pred **vnuznim dishputiranem inu bafnami**, pred shtiuenem inu raitanem od kakoue shlahte ie royen inu od Iudousih vunanih Boshyh slushbi, kir le kreg inu sdrashbo obude, zhloueka nishter vti veri ne pobulshaio. (*Biblia Slavica* 2006: 278.)

Še nižje padajo besede, ki merijo na človekovo moralno razsežnost: preklinjanje, opravljanje, lažnivost je obsojena vsaj trikrat:

Natu on fazhne poredu shteti, kakoue inu katere Grehe, Ty Kerszheniki od febe imaio odloshyti inu nih se isuabiti, tu ie, **lashe**, serd, tatuyno, **garde beffede**, nud, souurashtuu, offart, **refnashane, opraulane**. (*Biblia Slavica* 2006: 228.)

Sakai tedaj ty Aydouski Filofofi, so is Zhloueske modrusti inu pameti, inu ty Iudy is Moisefouih Postau inu Sapuuidi (koker fdai ty Papeshniki, kir **lasheiozh** poufod vpyo inu prauio, De nih Vera ie ta praua inu stara) dosti Kerszhenikou sapelali. Obtukaj S. Paul vely na take gledati, pred nih vukum se varouati. (*Biblia Slavica* 2006: 258.)

subper falsh Vuzhenike gouori, [...] oni le **flashami** fa volo dobitka okuli hodio. (*Biblia Slavica* 2006: 286.)

Lok, na katerem so nanizani pomeni besede od filološkega izhodišča prek sveto-pisemskega vrha, se je ukrivil nazaj k filološkemu z negativnim predznakom.

6 Druge besede

Pod napeto tetivo se lok na vsaki strani končuje z robom, kamor je v pričujočem pregledu uvrščeno leksično gradivo obrobnega pomena, besede s pozitivno in negativno konotacijo. Močne besede in »priglihe« (= pregovori, prilike)⁴ so poročstvo za »**lep faftopen Nauuk**« in Pavel se tolaži »**sdobrimi marini**« (= dobre novice).

Hkrati se pojavljajo neprijetne besede, kot so glagoli »zapovedati«, »opominjati«, »zaklinjati« in izrazito negativno konotirane iz besedne družine »malikovati«:

Smozhnemi beſfedami inu perglihami, koker odſpreda utim. 8. Captuli, **opomina ufe kerſzhenike, de ſe uariuo pred Malikouanem, per Malykih pag oli Malykkouanu**, ſe faſtopi, ufe te rizhi inu ſluſhbe, kir ſe deio Bogu, oli tim Suetnikom, oli drugim rizhem, katerih Bug nei poſtauil inu ſapouedal. Sakai ſam Bug, ty Preroki inu Iogry, ufe te Boshye ſluſhbe, kir ſe pres Boshye beſfede inu nega ukaſane ſture, (nai ſi te iſte ty preproſti andohtliui Ludi ſdobrim ſercem inu Sdobro maningo, Bogu oli diuici Marij oli tim Suetnikom iſkaſhuio) imenuio Malykkouane. (*Biblia Slavica* 2006: 167.)

Sdoſtimi, mozhnimi Perglihami inu Argumenti ſylnu pryžuie, opomina inu ſapoueda. (*Biblia Slavica* 2006: 188.)

S. Paul **en lep faftopen Nauuk ino Pergliho** da, De vtim Sakonu ta Shenin, Criſtuſa, ta neu eiſta to Cerkou pomeni. (*Biblia Slavica* 2006: 228.)

V tyu 8. inu 9. Nee **opomina inu vabi ſoblubami Boshymi, inu ſteimi Exempli**⁵ drugih Cerqui, de od nih poſemliskiga Shegna inu blaga, ſteimi boſimi podile, kar eden premore, inu de tu ſdobro volo deio. (*Biblia Slavica* 2006: 180.) Prim. ſe *Biblia Slavica* 2006: 152, 189, 285.

⁴Dodatni primeri: folklorni obrazec, metaforika.

»Ena pergliha od ene hiſhe, kier ie ſeſidana na eden dober inu na eden hud grunt.« (*Biblia Slavica* 2006: 10.) »Pergliha od Semena. Pergliha od Lulke. Perrgliha od Shenſouiga ſemena, inu od Quaſſa. Pergliha od skriueniga Shaza (*Biblia Slavica* 2006: 12), Vuzhi te ſuie Pohleuszino ſtem exemplom eniga diteta. Gouori ſubper ſmotio Pergliha od ſgublene ouce (*Biblia Slavica* 2006: 13), Pergliha od dueiu Synu, katere Ozha poſhle uſui Vinotred delati. Pergliha od Gospodarie, kir ie en Vinograd ſafadil ſteima perglihana ſuari Iudausko Neuaro.« (*Biblia Slavica* 2006: 13.)

⁵Dodatni primeri: folklorni obrazec, metaforika.

»Spet, koker od ſpreda utih 8.9. Capituih, gouori, Od te Fraynge inu Slobate tih kerſzhenikou [...] Taku ſe ie Paulus tudi pouſod, derſhal po Criſtuſum uuku inu Exemplu (*Biblia Slavica* 2006: 167), IV/sem kanimu Exemplu inu Nauuku, koku tudi oni vſeh rizheh, pruti Bogu ſhnih Vero, ſhnih lebnom [...]« (*Biblia Slavica* 2006: 245.)

7 Sklep

Velika Trubarjeva naklonjenost pismom apostola Pavla dokazujejo trditev, da »protestantizem največ temelji na Pavlu«.⁶

Raziskovalci Trubarja s teološke strani poudarjajo predvsem njegovo pastoralno poslanstvo, češ da je bilo zanj prvo pridiganje in šele nato pisanje.⁷ Naslednji odlomek navedeno trditev celo potrjuje, toda že naslednji ga spodbija:

Letu sem tukai is tiga 16. Capitula is Diana tih Iogrou hotel vletei Predguori **gouoriti inu fapifati**, fa volo, de refmislimo, od inu skuŕi koga, se ie ta Euangeli po vŕim ŕueitu peruizh refglaŕsil. (*Biblia Slavica* 2006: 244.)

Vezh ŕdoŕtimi lepimi Beŕŕedami, inu Scriŕtuŕeuim Exemplom vŕe Verne vuzhi, de ŕe brumsku, poŕhtenu, pohleunu, lubeŕniuu, terpeŕhliuu pruti vŕem ludem, derŕhe. Sakai skuŕi take rizhy, skuŕi lubeŕan ŕe ŕpoŕnaio ty prauŕi Kerŕzheniki. Sa teim vely, de Myr pruti Bogu inu dobro veŕŕt ohranio, Boga ŕahualio, **to boŕŕedo Boshyo bero, pridiguio, poŕlushaio, eden drugiga vuzhe, opominaio**. Te pridne Duhouske peiŕni iz ŕerza ŕaŕtopom poio. (*Biblia Slavica*: 260.)

Večkratno branje Trubarjevih besedil, ki so zbrana v delu *Biblia Slavica* polagoma razkriva, da si je Trubar lajšal način izražanja predvsem s kombinacijo. Stare besedne zveze in povedi je ponavljal in jih dopolnjeval z novimi stavčnimi členi.

Trubarjevo neposrednost dokazuje dostavek k enemu njegovih prevodov: 1560. Se je zavedal, da je v zapisu notranja rima in bi lahko iz njega nastala dvovrstičnica:

V Tibingi

Na Nouiga leita Dan

Ie leta Lyst dokonan.

Literatura

Biblia Slavica 2006. Paderborn, Münche, Wien, Zürich: Ferdinand Schöningh.

STANONIK, Marija, 2001: Modeli razmejevanja slovstvene folklore in literature. *Teoretični oris slovstvene folklore*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 141–143.

TRUBAR, Primož, 1550: Catechiŕmus in der Windiŕchen Sprach ŕambt einer kürzen Außlegung in gefang weiß. Item die Litanaŕ und in predig vom rechten Glauben gefŕtelt / durch Philopatridum Illiricum. / Anu kratku Poduuzhene ŕkaterim vŕaki zhlouik more v' nebu pryti.

TRUBAR, Primož, 1555: Ta evangeli svetiga Matevsha, sdai pervizh v ta Slouenski Iecig preobernen. Slovenische Übersetzungen 1555–1582. *Biblia Slavica* 2006. 6–15.

TRUBAR, Primož, 1560: Predgovor zhes vse lystvve S. Paula. *Biblia Slavica* 2006. 107–108.

TRUBAR, Primož, 1560: Predgovor zhes ta lyst htim Rymlanom. *Biblia Slavica* 2006. 108–145.

⁶ Izjava Angelosa Baša, datuma si nisem zapisala.

⁷ Predavanje prof. dr. Metoda Benedika v Škofji Loki, 23. 9. 2008.

- TRUBAR, Primož, 1561: Predgovor zhes ta prvi lyst Suetiga Paula htim Corintariem. *Biblia Slavica* 2006. 150–153.
- TRUBAR, Primož, 1561: Svetiga Pavla ta drvgi lyst htim Corintariem. Predgovor. *Biblia Slavica* 2006. 180.
- TRUBAR, Primož, 1561: Svetiga Pavla lyst htim Galatariem. Predgovor. *Biblia Slavica* 2006. 199–204.
- TRUBAR, Primož, 1562: Argumentum, tu ie, Svmma, kratik sapopadik, kai inv kakove rizhy S. Pavl vletih lysteŕi htim Efeŕeriem po redu vuzhi. *Biblia Slavica* 2006. 199–204, 223–229.
- TRUBAR, Primož, 1567: Vsem Crainzom iny Slovenom myloŕt, prauo Vero, inu volnu terplene, od Buga Ozheta, skuŕi Jeŕuŕa Criŕtuŕa, proŕim. *Biblia Slavica* 2006. 220.
- TRUBAR, Primož, 1567: Predgovor zhes ta lyst S. Pavla htim Filipperiem. *Biblia Slavica* 2006. 242–246.
- TRUBAR, Primož, 1567: Predgovor zhes ta lyst. Argvment, svmma, en kratik Sapopadig vŕiga lystu htim Coloŕŕeriem. *Biblia Slavica* 2006. 254–256.
- TRUBAR, Primož, 1567: Svetiga Pavla prvi lyst piŕan htim Teŕŕalonihieriem. Predgovor zhes ta lyst. *Biblia Slavica* 2006. 263–264.
- TRUBAR, Primož, 1567: Ta drvgi lyst htim Teŕŕalonihieriem. *Biblia Slavica* 2006. 271–272.
- TRUBAR, Primož, 1567: Predgovor zhes ta lyst svetiga Paula Htimoteu. *Biblia Slavica*. 276–278.
- TRUBAR, Primož, 1567: Argument, svvma, kratig sapopadig tiga drugiga lyŕtu Suetiga Paula Htimoteu. *Biblia Slavica* 2006. 288–289.
- TRUBAR, Primož, 1567: Predgovor inv argument, kratig sapopadig Suetiga Paula Lyŕtu, kir ie timu Filemonu piŕŕal. *Biblia Slavica* 2006. 301.
- TRUBAR, Primož, 1582: Opominane hbranu tu S. Piŕmu. *Biblia Slavica* 2006. 316.